

“SDÜ-SOKÜM PROJESİ” KAPSAMINDA ISPARTA İLÇELERİNDE TESPİT EDİLEN ÖRNEKLER ÜZERİNDEN YÖRESEL OYUNCAK KÜLTÜRÜNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME*

UNDER THE SCOPE OF “SDU - SOKUM PROJECT”, THE ASSESSMENT OF THE REGIONAL TOY
CULTURE BY WAY OF THE EXAMPLES, DETECTED IN ISPARTA DISTRICTS

Olçay ATASEVEN , Bengü AYDIN*****

Öz

Çocuk ve oyun ile doğrudan bağlantılı olan oyuncak kavramı, tür, malzeme, yapım teknikleri açısından kültürden kültüre değişiklik gösterir. Bu nedenle, oyun olgusunun ayrılmaz bir parçası olan oyuncaklar, kültürel değerlerden birini oluşturur. Bu bağlamda bir yöreye ait oyuncak kültürünün gözlemlenmesiyle yöreye özgü oyuncak biçimleri ve bunların zaman içindeki değişimlerinin saptanması, alana ilişkin kültürel mirasın aktarımı için önemlidir. Isparta yöresindeki oyuncak kültürünün de kendine özgü özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla Somut Olmayan Kültürel Miras Projesi (SOKÜM) kapsamında araştırmalar devam etmektedir. Şimdiye kadar Isparta'nın ilçelerinden Gönen, Keçiörlü ve Eğirdir'de, günümüzde azda olsa geleneksel oyuncak yapımının sürdürüldüğü tespit edilmiştir. Bu çalışma ile yukarıda belirtilen ilçelerdeki gözlemler üzerinden, geleneksel ve yöresel oyuncak türleri, kullanılan malzemeler ve üretim biçimleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Oyun, Oyuncak, Geleneksel Oyuncak Kültürü, Doğal Malzeme.

Abstract

The concept of toy, which is directly connected with children and children's games, varies from culture to culture in terms of genre, material and production techniques. Therefore, toys, which are an integral part of the phenomenon of children's games, constitute one of the cultural values. In this context, by observing the toy culture of a region, it is important to determine the specific toy forms and their changes over time, for the transfer of cultural heritage in this area. In order to reveal the unique characteristics of the toy culture in Isparta region, studies are continuing within the scope of “Intangible Cultural Heritage Project”. Until now, it has been determined that the traditional toy production in Isparta's districts of Gönen, Keçiörlü and Eğirdir is ongoing. In this study, traditional and regional toy types, materials used and production methods were examined through observations in the districts mentioned above.

Keywords: Game, Toy, Traditional Toy Culture, Natural Material.

*Bu araştırma, 18-19-20 Nisan 2019 tarihlerinde Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi'nde gerçekleşen 2. Somut Olmayan Kültürel Miras Çalıştayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Prof., Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Heykel Bölümü, olcayataseven@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8285-6141>.

***Lisansüstü Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı, beng.aydn@yahoo.com.

1. Giriş

Oyuncak, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde "oyun aracı" olarak tanımlanır. Bununla birlikte oyuncak, genel olarak, gelişim basamakları boyunca çocuğun hareketlerine düzen getiren onun fiziksel, zihinsel, bedensel ve psiko-sosyal gelişimine yardımcı olan, hayal gücünü ve yaratıcı yeteneklerini geliştiren ve hatta karakterini şekillendirebilen tüm oyun malzemeleri olarak değerlendirilmektedir (Mercan, 2018:10).

Evrensel bir nitelik taşıyan oyuncak ve oyun kavramları çocuğun eğitiminde ve gelişim sürecinde çok önemlidir. Bedensel ve ruhsal gelişimiyle birlikte çocuğun eğitim sürecinde de bir araç olarak kullanılan oyun, oyuncak ile tamamlanan bir olgudur. Dolayısıyla oyuncaklar, çocuğun kendi kendine karar verebilme ve belirli alanlarda beceriler kazanmasına olanak tanıırken aynı zamanda seçme ve değerlendirme duygusu ile yaratıcılığını geliştiren en önemli araçlardandır (Mercan, 2018:11). Bu doğrultuda ebeveynler de çocuklarına gelişim özelliklerine uygun, ihtiyaç duyduğu ortamı ve sağlıklı materyalleri sağlamakla yükümlüdürler.

Çocuklar için hazırlanmış çeşitli renk ve boyutlarda sunulan oyuncaklar aynı zamanda, onların eğlenceli vakit geçirmesine, renk-boyut-biçim gibi kavramları öğrenmelerine yardımcı olur. Çocuk, arkadaşlarıyla birlikte oynarken paylaşmayı, sabretmeyi, işbirliği yapmayı da öğrenir. Aynı zamanda çocuklar ellerine geçen oyuncakları bozarak, kırarak, parçalara ayırıp birleştirerek hem meraklarını giderir hem de nesnelerin özelliklerini inceler ve keşfetme duygusunu deneyimlerler (Mede, 2019).

Çocukların oynadıkları oyunlar ve oyuncaklar, yaşamın içinde var olan birçok davranışı, beceri ve bilgiyi yansıtmaktadır (Begiç, 2017:15-18). Yaşama ilişkin pek çok becerinin gelişmesine de çocukluk evresinde oynanan oyunlar ve dolayısıyla oyuncaklar yardım eder. Bununla birlikte çocukların oynadıkları oyuncakların, kendi doğal çevrelerinden, kültürel yapıdan ve büyüklerinin yaşam biçimlerinden izler taşıdığını ve üretildiği döneme ait birçok bilgiyi saklayan kültürel değerler olduğunu söylemek de yanlış olmaz.

Bu açıdan yaklaşıldığında, yöresel oyuncak kültürünün önemi ortaya çıkmaktadır. Yöresel ve geleneksel oyuncak yapımı, somut olmayan kültürel miras unsurlarını oluşturan değerlerinden biri olarak görülmektedir.

Bu nedenle, etnografik bir derleme olmasının yanı sıra maddi ve manevi değerlerin bütün olarak ele alındığı kültürel miras için kaynak niteliği taşıyan, Isparta Somut Olmayan Kültürel Mirasın Tespiti Projesi (SOKÜM), araştırma konuları arasına yörenin oyuncak kültürünü de eklemiştir.

Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmalarla, Isparta'ya ait kültür unsurları tespit edilerek geleceğe aktarılıp, yok olmasının önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Henüz sürdürülmekte olan araştırmalar sürecinde, Isparta'nın ilçelerinden Gönen, Keçiörlü ve Eğirdir'de çeşitli geleneksel/yöresel oyuncak örnekleri ortaya çıkarılmıştır. Oyuncak kültürü ile ilgili diğer ilçelerdeki araştırmalara devam edilmektedir.

2. Yöreye Özgü Tespit Edilen Oyuncak Çeşitleri

Somut olmayan kültürel miras değerlerinden biri olarak görülen ve artık unutulmaya yüz tutmuş yöresel/geleneksel oyuncak kültürünün izlerine, Isparta'nın ilçelerinden Gönen, Keçiörlü ve Eğirdir'de daha belirgin olarak rastlanmıştır. Bu yörelerde tespit edilen oyuncaklar değnek bebek, bez bebek, bebek beşiği, mutfak önlüğü, yorgan, oyuncak sepet, kağı, tahta araba, yürüteç, yapboz, topaç, el arabası, çingirak ve tekerlekli oyuncaklar olarak sıralanabilir. Bu oyuncakların yapımında kullanılan malzemelerin genel olarak ahşap, doğadan toplanan diğer malzemeler ya da atık kumaş parçaları olduğu görülmektedir.

Oyuncakların yapımında kullanılan malzemelerin seçimi, yapım aşamasında kolaylık sağlaması, çocukların bunlarla oynarken kendilerine zarar vermeyecek, sağlam ve ergonomik olması açısından önemlidir. Yapılan araştırmalarda, bu yörede oyuncak yapımında kullanılan malzemelerin çoğunun ahşap, ağaç kabuğu ya da ağaç dalları gibi doğal malzemeler olduğu görülmüştür. Ahşap malzemeler doğrudan oyuncağın bütünü oluşturduğu gibi bazı oyuncakların iç iskeletini oluşturmakta da kullanılır. Daha sonra bu malzemeye kumaş parçaları, ip, elyaf, farklı birleştirme elemanları gibi yardımcı malzemeler de eklendiği olur.

Oyuncak yapımında özellikle ahşap malzemenin çok yaygın bir biçimde kullanıldığı görülmektedir. Ahşap, doğallığıyla ve hayatı kolaylaştırmaya yönelik yaratıcı fikirlerin özgürce dışavurumuna olanak tanıyan içselliğiyle, insanların mutlu olmasına katkıda bulunur, mutlu olmanın verdiği hisle özgüveni artan insanların kendilerini iyi hissetmesini sağlar ve karşı konulamaz bir itki ile hayata bağlanmasına yardımcı olur (Usta, 2018:520).

İnsanlık tarihi boyunca hemen her yerde kullanılan vazgeçilmez bir malzeme olan ahşabın, oyuncak yapımında da sıklıkla kullanılması olağandır. Diğer taraftan ahşap oyuncaklar organik özelliğiyle de doğal bir yapı sunar.

3. Oyuncak bebek yapımı; Gönen ve Keçiborlu

Yörede büyüklerin çocuklar için yaptığı en yaygın oyuncak, her kültürde görülebileceği gibi ülkemizde de tarihi çok eski dönemlere dayanan yapma bebek ya da diğer bir deyişle oyuncak bebeklerdir.

Orta Asya'da göçebe halinde yaşayan Türk kabilelerinde yapma bebeğin dinsel ve büyüsel amaçlı kullanıldığı bilinmektedir. Sosyal, kültürel, ekonomik ve en çok da dini anlam taşıyan yapma bebeklerin Türk halk kültürü ile sıkı ilişkileri bulunmaktadır. Türk halk kültüründe yapma bebeklerle ilgili zengin bir birikim vardır ve kökeni eski Türk inancı Şamanizm'e dayanmaktadır (İnan, 1986:42).

Isparta çevresinde bu oyuncakları yapanlar, çocukluklarında kendileri için, sonra da çocukları ve torunları için el emekleriyle ve kendi yaratıcılıklarını kullanarak, çevrelerinde buldukları malzemelerle, genellikle de bez parçalarını küçük ağaç dallarına sararak bebek oyuncakları ürettiklerini dile getirmişlerdir.

Buna canlı bir örnek, Isparta Gönen'de yaşayan Rahime Günaydın'ın sunumuyla ortaya çıkmıştır. Günaydın'dan, çocukluğunda yaptığı bir oyuncak bebeğin yapımını aşamalarıyla uygulamalı olarak göstermesi istenmiş ve bu deneyim kaydedilmiştir. Günaydın, oyuncak bebeği 'değnek bebek' olarak adlandırmaktadır.

Günaydın, Değnek Bebeği yaparken, dışarıdan bulduğu sapan biçimindeki bir kuru dal parçası, birkaç parça düz biçimde kuru dal parçası ve eski kumaş atıkları gibi malzemeler

kullandı. Bu malzemelerle önce değnek bebeğin bacak ve vücut kısmını sonra birkaç parça kumaşı üst üste katlayıp dal parçasının uç kısmına ekleyerek de bebeğin baş kısmını oluşturdu.

Değnek bebeğin kol kısmını yapabilmek için ise ince ve daha kısa bir kuru dal parçası alıp bunu ana gövdeye yine kumaşlar yardımıyla bağladı. Bebeğin üzerine eski parça kumaşlardan yelek ve etek dikerek oyuncak bebeğin yapımını tamamladı.

Görsel 1. “Değnek Bebek”, (75 cm., eski kumaşlar ve dal parçaları), 2018, Gönen/İsparta.

Görsel 2. "Değnek Bebek" yapımı, 2018, Gönen/Isparta.

Görsel 3. "Değnek Bebek" yapımı, 2019, Gönen.

Görsel 4. "Değnek Bebek" yapımı , 2018, Gönen/Isparta.

Görsel 5. "Değnek Bebek", 2018, Gönen/Isparta.

Oyuncak bebek yapımı konusundaki başka bir örnek ise Isparta'nın Keçiborlu ilçesinde yaşayan Yaşar Doğan'ın ürettiği oyuncak bebeklerdir. Erkek ve kız oyuncak bebekleri çocukluğundan bu yana yaptığını söyleyen Doğan, bunları artık günümüzde hediye amaçlı ürettiğini dile getirmiştir. Oyuncak bebekleri yaparken işe önce baş, gövde, bacak ve kolları oluşturmak için kuru dalları kumaş parçaları ile birbirine bağlayarak bebeğin iskeletini oluşturmakla başladığını anlatıyor. Sonra da elbiselerini yapmak için artık kumaş parçalarını birbirine ekleyip diktğini söylüyor. Oyuncak bebeğin yüzünü yaparken de düzgün bir yüzey oluşturması için şişe kapaklarından yararlandığını belirtiyor. Bebeğin saçlarını örgü iplerinden, ellerini ise tığ ile ördüğü küçük eldivenlerden oluşturduğunu anlatıyor.

Görsel 6. Yaşar Doğan, oyuncak bebek, 2018, Keçiborlu/Isparta.

Görsel 7. Yaşar Doğan'ın oyuncak bebekleri, 2018, Isparta/Keçiborlu.

Görsel 8. Yaşar Doğan'ın, oyuncak bebekleri, 2018, Isparta-Keçiborlu.

Anadolu'da köy ve kasabalarda kız çocukları "gelin" olarak adlandırdıkları el yapımı bu oyuncak bebekleri ya doğrudan kendileri yapar ya da aile büyükleri onlar için yaparlardı. Çocuklar bu bebeklerle "gelincilik" adını verdikleri oyunlar oynarlardı.

Diğer taraftan el yapımı bebekler, annelerin ellerindeki artık malzemeleri değerlendirerek kızlarına gelecekteki sorumluluklarını oyun içinde göstermeyi amaçladıkları unsurları oluşturmaktaydı.

Bu oyuncak bebekler, tamamen el emeği ile yapılması, Anadolu kadınının geleneksel kıyafetlerini yansıtmaması, ülke tanıtımına katkısı bakımından büyük önem taşımaktadır. El yapımı bebekler kültür alışverişi sağlayan, taşınması kolay, bunun yanında verdiği mesaj son derece kuvvetli, koleksiyonculara, dekorasyonla uğraşanlara, meslek ayırmaksızın her yaşta insana hitap edebilen özelliklere sahiptir (Özdemir, 2003'den akt. Ünlüyücü, 2009:102).

4. Ahşap Oyuncaklar; Gönen ve Eğirdir

Görsel 9. Oyuncakçı İbrahim Gönendi, 2018, Gönen/Isparta.

Yine Isparta-Gönen'den bir başka örnek ise ahşap oyuncak yapımıyla uğraşan ve burada küçük bir oyuncakçı dükkânı işleten İbrahim Gönendi'dir. Gönendi'nin oyuncak dükkanında, yap bozlar, el arabaları, kağnılar, oyuncak bebek beşikleri, topaçlar, çingiraklar ve daha pek çok oyuncak bulunuyor. Gönendi, oyuncakların birçoğunu kavak ve çam ağacından üretiyor, bazılarının yapımında ise atık malzemeler kullandığını belirtiyor.

Görsel 10. Yürüteç olarak da kullanılan bir oyuncak araba, 70x60x70 cm., Ahşap, İbrahim Gönendi, 2018, Gönen/Isparta.

Görsel 11. Yürüteç olarak da kullanılan bir oyuncak araba, 70x60x70 cm., Ahşap, İbrahim Gönendi, 2018, Gönen/Isparta.

Görsel 12. Oyuncak Kağrı, 35x25x30 cm., Ahşap, İbrahim Gönendi, 2018, Gönen/Isparta.

Görsel 13. Oyuncak Beşikler, 30x15x15 cm./40x25x25 cm., Ahşap, Su bazlı boya, İbrahim Gönendi, 2018, Gönen/Isparta.

Görsel 14. Oyuncak Penguen, 80x15x10 cm., Ahşap, Su bazlı boya, İbrahim Gönendi, 2018, Gönen/Isparta.

Görsel 15. Oyuncak El Arabası ve Mekanik/ Hareketli Oyuncak, yaklaşık 70x50x40 cm. boyutlarında, Ahşap, Su bazlı boya, İbrahim Gönendi, 2018, Gönen/Isparta.

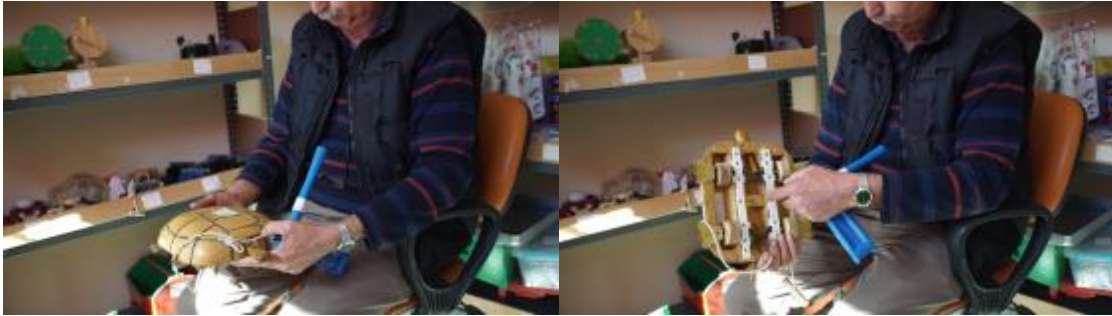
Görsel 16. Oyuncak kaplumbağa ve Oyuncak Ördek, Ahşap ve Su bazlı boya, İbrahim Gönendi, 2018, Gönen/Isparta.

Görsel 17. Oyuncak Kaplumbağa, 25x25x10 cm., Ahşap, İbrahim Gönendi, 2018 Gönen/Isparta.

Görsel 18. Oyuncak Ördek, 65x15x10 cm., Ahşap, Su bazlı boya, İbrahim Gönendi, 2018, Gönen/Isparta.

Görsel 19. Oyuncak Kaplumbağa, 25x25x10 cm., Ahşap, İbrahim Gönendi, 2018, Gönen/Isparta.

Görsel 20. Bir sap etrafında çevrilen, çevrildikçe takırtılı ses çıkaran çocuk oyuncakları.
Çıngırak, Cırcır/Kaynana zırlıtısı (Altta) 2018, Gönen/İsparta.

Görsel 21. Yap-Boz, 20x25 cm., Ahşap, İbrahim Gönendi, 2018, Gönen/İsparta.

Gönendi'nin yaptığı oyuncakların çoğunluğu geleneksel ve geçmişten buyana yapılagelen oyuncaklar olmakla birlikte, bazıları da daha güncel ve modern tasarımlardan esinlenilmiş örneklerden oluşmakta. Ama bütün ürünlerin ahşap malzeme olduğu dikkati

çekmektedir. Geçmişten buyana pek çok eşyada olduğu gibi çocuklar için üretilen oyuncaklarda da ahşabın önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Bunun, her şeyden önce ahşabın insana sıcak ve samimi gelen organik yapısından kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Usta (2018;520)'nin tespitleri de bunu desteklemektedir: Ahşap, dünden bugüne süzülerek gelen pek çok eşya/araç-gereç/uygulama sebebiyle, insanların eskiden yaşamışlıklarla anılarının tazelenmesine ve yaşamışlıklardan gelen sahicilik ve kendilik ile samimiyetinden ötürü geçmişle bağ kurmasına yardımcı olur. Zira geçmişten günümüze ulaşmış pek çok bilgi ve bulgu, doğal ve organik bir malzeme olan ahşabın insanlık tarihi boyunca farklı kültürlerde ve aynı kültürün farklı kuşaklarında benzeşik yorumlarla kurgulanıp kullanıldığını göstermektedir.

Gönendi'nin ahşap oyuncaklarındaki tasarımları, genelde olduğu gibi bazı çocuk oyunlarında da yansımaları bulan, günlük yaşamda kullanılan nesnelerin minyatürlerinden yola çıkılarak oluşturulmaktadır.

Bu türden diğer örnekler ise Eğirdir'in Balkırı köyünde tespit edilen Hatice Köklü'ye ait geleneksel/yöresel oyuncaklardır. Bunlar beşik, sepet, oyuncak mutfak önlüğü, yürüteç araba ve oyuncak bebek yorganı gibi oyuncaklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Köklü, çocukluğunda oynadığı bu oyuncaklardan beşiğin ve yürüteç arabanın yaklaşık otuz yıllık olduğunu ve ahşap malzeme kullanılarak yapılmış olduğunu belirtiyor. Kargıdan yapılmış oyuncak sepetin ise otuz beş yıllık bir geçmişi olduğunu söylüyor. Oyuncak yorgan ve oyuncak mutfak önlüğünün de atık kumaşlardan, büyükleri tarafından yapıldığını ve çocukluk döneminde oynadığı oyuncaklardan olduğunu dile getiriyor.

Bu oyuncaklar üretilirken, gerçek dünyaya ait olan birtakım eşyaların küçültülmüş varyasyonlarının oluşturulmaya çalışıldığının gözlemlenmesi, oyuncakların aynı zamanda çocuğu hayata hazırlamak gibi bir işlevinin de olduğunu ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla, bu tespitlerdeki örneklerde de görüldüğü üzere bu yöreye özgü oyuncakların da geniş bir anlatım ve eğitim ögesi olma özelliği taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte bu oyuncaklar, çocuğun bir taraftan el becerilerinin gelişmesine olanak sağlarken bir taraftan da sosyal yönünün gelişimini destekleyen bir araç görevi görmektedir.

Görsel 22. Oyuncak Beşik,45x25x20 cm., Ahşap, 2019, Eğirdir-Balkırı Köyü/Isparta.

Görsel 23. Oyuncak Sepet 20x20x25 cm., 2019, Kargı, Eğirdir, Balkırı Köyü/Isparta.

Görsel 24. Oyuncak mutfak önlüğü, 70x35 cm., Artık Kumaş, 2019, Eğirdir, Balkırı Köyü/Isparta.

Görsel 25. Oyuncak Yorgan, 40x40 cm., Artık Kumaş, 2019, Eğirdir, Balkırı Köyü/Isparta.

Görsel 26. Yürüteç Araba, 70x65x80 cm., Ahşap, 2019, Eğirdir, Balkırı Köyü/Isparta.

5. Sonuç

Dönemlerin/coğrafyaların hem sosyo-kültürel hem de çevresel özelliklerine göre şekillenen oyuncaklar, çocuklar için eğlence ve eğitim aracı olmaları nedeniyle önemli bir işlev taşırlar. Aynı zamanda oyuncakların üretildikleri dönem ve yer hakkında bilgiler içeren nesnelere olduğu düşünülürse, Isparta yöresine ait bu örneklerin yörenin sosyo-kültürel, coğrafi ve diğer çevresel özelliklerini yansıttığı görülmektedir.

Bununla birlikte içinde bulunduğumuz endüstri ve teknoloji çağında, insan doğasına daha yakın, el yapımı ve doğal malzemelerden üretilmiş, sağlığa zararı olmayan bu yöresel/geleneksel oyuncaklara yaşamda yer açmanın önemi de ortaya çıkmaktadır. Bu yöndeki bilinçlenmenin, doğal malzemelerden elde edilen oyuncaklara yönelmenin el yapımı geleneksel oyuncak kültürünün yaşatılması ve sürdürülebilirliğine de önemli bir katkı sağlayacağı açıktır.

Kaynakça

Begiç, H. N. (2017). "Anadolu'da Yaşatılmaya Çalışılan Ahşap Oyuncak Üretimine Bir Örnek; Dedemin Oyuncakları Atölyesi", *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 10 (19), s.15-26.

İnan, A. (1986). *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Materyal ve Araştırmalar, Türk Tarih Kurumu, Ankara, s.237.

Mercan, C. (2018). *Ahşap Oyuncakların Çocuk Gelişiminde Yeri ve Ahşap Oyuncaklar İçin Tasarım Önerileri*, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek lisans tezi, s.102.

Özdemir, M. (2003). *Yapma Bebek Teknikleri*, İstanbul, Turan Ofset, s.150.

Usta, İ. (2018). *Ahşap Üzerine Betimlemeler: Kültürlerarası Etkileşim Aracı Olan Ahşabın "Değerli Bir Nesne" Olarak Kabul Edilip Özümsemesi (Ahşap Organik Bir Malzemedir)*, V. Uluslararası Mobilya Kongresi, Anadolu Üniversitesi, 1-4 Kasım 2018, s.514-524.

Ünlüyücü, M. (2009). *Günümüzde, Türkiye'de El Yapımı Bebekçilik*, SÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, El Sanatları Eğitimi Anasanat Dalı Dekoratif Ürünler ve Çiçek Eğitimi Sanat Dalı, Yüksek lisans tezi, s.221.

İnternet Kaynakları

Mede, Y. (2019). "Oyuncak Nedir", <https://sites.google.com/site/yaseminmede/oyuncak-ve-cocuklar/oyuncak-nedir>. Erişim tarihi: 03.02.2019.

TDK (Türk Dil Kurumu), 2019. "Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c587ab668c911.07754581, Erişim tarihi: 04.02.2019.